

Michel Houellebecq

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo

Tel: + 387 33 550-495

Fax: + 387 33 550-496

redakcija@buybook.ba

www.buybook.ba

buybook

Turinina 7, Zagreb

Tel: + 385 98 232-813

buybook-zg@hotmail.com

ZA IZDAVAČA

Goran Samardžić

Damir Uzunović

Lada Jurković

NASLOV IZVORNIKA

Soumission, Michel Houellebecq

Copyright © Michel Houellebecq et Flammarion, 2015.

Za bosanski jezik © Buybook

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

PREVOD S FRANCUSKOG

Vladimir D. Janković

UREDNIKA

Lana Krstić

LEKTURA

Dženana Memišević

KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Aleksandra Nina Knežević

ŠTAMPA

Grafotisak, Grude

Michel Houellebecq

POKORAVANJE

S francuskog preveo Vladimir D. Janković

Sarajevo / Zagreb, 2015.

1

“Graja ga dovede u Saint-Sulpice; članovi hora su se razilazili; crkva će svaki čas biti zatvorena. Trebao sam pokušati da se molim, reče on sebi; bolje bi mi to bilo, nego da sjedim na stolici i sanjarim uzalud; ali, da se molim? Ne osjećam želju za tim; proganja me katoličanstvo, vrti mi se u glavi od tamjana i voska, vrtim se naokolo, do suza dirnut katoličkim molitvama, do srži ganut katoličkim psalmodijama i pjesmama. Gadi mi se život, umorio sam se već od sebe, ali odavde dokle sam ja stigao pa do nekog drugog života – e, imalo bi tu mnogo da se ide! Osim toga... osim toga... ako se i osjećam uznemireno u tim crkvicama, čim iz njih izađem postajem neosjetljiv ponovo, suh. U suštini, reče on sebi ustajući, pa se zaputi iza nekoliko njih koji su, pod budnim okom crkvenjakovim, išli prema vratima, u suštini, meni se srce skorjelo, i dima se nahvatalo na pijankama, nisam ja više ni za šta.”

J.K. Huysmans, *Na putu*

Svih tih godina moje tužne mladosti Huysmans mi je bio saputnik, vjerni prijatelj; nijednom nisam posumnjao u njega, nijednom se nisam našao u iskušenju da ga napustim, ni da se okrenem nekom drugom; a onda, jednog popodneva u mjesecu junu 2007, pošto sam dugo čekao i dugo oklijevao, možda i malo više nego što je prihvatljivo, konačno sam pred komisijom Univerziteta Pariz IV – Sorbonne odbranio doktorsku disertaciju pod naslovom *Joris-Karl Huysmans, ili izlazak iz tunela*. Već od sutradan ujutro (ili moguće već od te večeri, ne mogu pouzdano da tvrdim, jer tu večer poslije odbrane disertacije proveo sam sâm, u vrlo alkoholiziranom stanju), shvatio sam da je jedan dio mog života okončan, i da je taj dio vjerovatno bio onaj najbolji.

Tako to biva u ovim našim društvima, još zapadnim i socijaldemokratskim, tako je to sa svima koji završe studije, s tim što većina njih toga nije svjesna, barem ne odmah, budući hipnotisana da l' željom za novcem, da l', možda, potrošačkom žudnjom, kako hoće to kod onih primitivnijih, onih kod kojih se razvila žešća ovisnost o pojedinim proizvodima (oni su manjina; kod većine, kod onih promišljenijih i staloženijih, razvija se jednostavna opčinjenost novcem, tim "neumornim Protejem"), hipnotisana, dakle, i to još više, željom da se dokaže, da sebi stvori položaj u društvu na kojem će joj zavidjeti u jednom svijetu koji oni, puni nade, zamišljaju kao svijet u kojem vlada takmičenje, oni, podjareni obožavaoci raznorodnih ikona: sportista, modnih kreatora, internetskih portala, glumaca, manekenki.

Iz različitih psiholoških razloga, u koje niti sam stručan niti želim dublje zalaziti, osjetno se udaljavam od takve šeme. Dana prvog aprila 1866, kada mu je bilo osamnaest godina, Joris-Karl Huysmans započeo je karijeru činovnika šeste klase pri Ministar-

stvu unutrašnjih poslova i vjerskih pitanja. Godine 1874. objavio je, o vlastitom trošku, prvu zbirku pjesama u prozi, *Kutija sa začinima*, o kojoj se vrlo malo pisalo izuzmemo li jedan članak, izrazito bratski nastrojen, Théodorea de Banvillea. Huysmansovi počeci nisu, kako se vidi, ni po čemu bili gromoglasni.

I tako je tekao njegov činovnički život, a uz njega i život uopće. Trećeg septembra 1893. dodijeljen mu je orden Legije časti za zasluge u obavljanju javne funkcije. Penzionisan je 1898, kada se – pošto su Huysmansu konačno odobrili zahtjev za odlazak u penziju iz ličnih razloga – navršilo trideset godina otkako je stupio u službu. U međuvremenu je uspio napisati knjige na osnovu kojih sam, poslije više od jednog vijeka, tog čovjeka počeo doživljavati kao prijatelja. Mnogo se stvari, i previše, može napisati o književnosti (a ja se, kao akademski građanin specijalizovan u toj oblasti, smatram prvenstveno mjerodavnim da o tome govorim). U čemu je književnost, kao *glavna umjetnost* Zapada koji gasne pred našim očima, toliko specifična – nije nimalo teško odrediti. Kao i književnost, i muzika može izraziti jedan preokret, emocionalni obrt, tugu ili sveprožimajući zanos; kao i književnost, i slikarstvo nas može zadiviti, navesti nas da na svijet pogledamo drugačijim očima. Ali jedino književnost u vama budi to osjećanje kontakta s drugim ljudskim duhom, s tim duhom u njegovoj sveukupnosti, sa svim njegovim slabostima i veličinom, njegovim ograničenjima, niskostima, fiks-idejama, vjerovanjima; sa svime onim što taj duh podbunjuje, zanima, uzbuđuje ili odbija. Jedino vam književnost može omogućiti da stupite u kontakt s duhom pokojnika, i to na način neposredniji, potpuniji i dublji nego što biste to postigli vodeći razgovor s prijateljem; koliko god neko prijateljstvo bilo duboko i dugovječno, nikada se u jednom razgovoru nećemo otvoriti tako potpuno kao što to činimo pred praznim listom, obraćajući se nepoznatom primaocu. S druge strane, naravno, kada je o književnosti riječ, značaj svakako imaju ljepota stila i muzikalnost rečenica; dubina autorovog promišljanja i originalnost njegovih misli također se ne mogu zanemariti; ali pisac je, prije svega, ljud-

sko biće prisutno u svojim knjigama, i da li to ljudsko biće piše veoma dobro ili veoma slabo u krajnjoj liniji i nije mnogo važno; suština je u tome da ono piše i da je prisutno u svojim knjigama (čudo te su za jedno tako jednostavno stanje, na prvi pogled tako neuočljivo, a u zbilji itekako vidljivo, filozofi različitih škola pokazali tako malo interesovanja; ljudska bića, u principu, za razliku od kvaliteta, posjeduju jednaku količinu sebe – sva su bića, u principu, manje-više isto *prisutna*; stoga nije puki utisak, s distance od nekoliko vjekova, da se, kako stranice odmiču, haba štivo diktirano više duhom vremena negoli čistom individualnošću; jer iza tog djela stoji jedno nesigurno biće, koje se vremenom pretvara u anonimnu utvaru). Isto tako, kad volimo neku knjigu, mi prije svega volimo njenog autora, i osjećamo potrebu da ga upoznamo, da s njim provodimo dane. A za tih sedam godina koliko sam radio na disertaciji, ja sam živio u Huysmansovom društvu, u njegovom maltene neprestanom prisustvu. Rođen u Ulici Suger, stanovao u ulicama Sèvres i Monsieur, Huysmans je umro u Ulici Saint-Placide, da bi ga potom sahranili na groblju na Montparnasseu. Gotovo čitav svoj vijek proveo je unutar granica pariskog Šestog arondismana; isto važi i za njegov profesionalni život, to jest nešto više od trideset godina provedenih u kancelarijama Ministarstva unutrašnjih poslova i vjerskih pitanja. I ja sam u to vrijeme stanovao u Šestom arondismanu u Parizu, u jednoj vlažnoj i hladnoj, a prije svega izrazito mračnoj sobi – prozori su gledali na maleno dvorište, još malo pa kao neko rudarsko okno, tako da sam već od jutra morao paliti svjetlo. U to vrijeme sam bio siromašan, i da mi je tad zapalo da učestvujem u nekom od onih ispitivanja javnog mnijenja koja malo-malo pa “mjere puls mladih”, bez ikakve sumnje bih svoje životne uslove opisao kao “vrlo teške”. Pa ipak, kad sam odbranio tezu, i kad je svanuo novi dan (ili možda već te iste večeri), prvo što mi je palo na pamet bilo je da sam izgubio nešto neprocjenjivo, nešto što više nikada neću naći – slobodu. Godinama su mi posljednji ostaci umiruće socijaldemokratije omogućavali (posredstvom stipendije, sistema popusta

i socijalnih olakšica, osrednjih, ali po cijenama pristupačnih obroka u univerzitetskom restoranu) da sve svoje dane posvetim aktivnosti koju sam sâm odabrao: slobodnom intelektualnom druženju s jednim prijateljem. Kao što je to, s punim pravom, primijetio André Breton, Huysmansov humor predstavlja jedinstven primjer velikodušnog humora, koji čitaoca stavlja u poziciju da bude korak ispred samog pisca, pozivajući ga, zapravo, da se unaprijed naruga piscu i tom preobilju žalopojnih, grozomornih ili podsmijeha dostojnih opisa. Od te velikodušnosti ja sam se okoristio bolje nego iko drugi, dok sam nosio porcije *ré-mouladea* s celerom ili pirea od bakalara na metalnim bolničkim poslužavnicima koje je univerzitetski restoran *Bullier* dijelio jadnim korisnicima (onima koji, očito, nisu imali kuda, koji su, bez sumnje, bili odbijeni u svim iole pristojnim univerzitetskim restoranima, ali koji su ipak imali studentsku karticu za menzu, jer to im niko nije mogao oduzeti), i sve vrijeme maštao o Huysmansovim pridjevima, *otužan* sir, *strašan* prag, zamišljajući i njega kako uzima jedan od tih metalnih poslužavnika, poput zatvorskih, kakve on nikada nije ni vidio, i odmah bih se osjetio malo manje nesretnim, malo manje usamljenim u univerzitetskom restoranu *Bullier*.

Ali svemu je tome došao kraj; svršeno je, generalno, bilo s mojom mladošću. Sada sam se (i to ubrzo, očigledno) morao suočiti s procesom profesionalne afirmacije. Čemu se, ama baš, ni najmanje nisam radovao.

Univerzitetske studije u oblasti književnosti, kao što znamo, ne vode praktično ničemu, izuzev u slučaju onih studenata koji su najobdareniji za to da i sami postanu univerzitetski profesori u oblasti književnosti – tu smo, sve u svemu, suočeni sa situacijom prilično komičnom, gdje sistem za jedini cilj ima svoju vlastitu reprodukciju, uz procenat otpada od preko 95%. Samim tim, studije književnosti nikom ne škode i mogu, štaviše, predstavljati jednu, istina neveliku, prednost. Mlada djevojka koja konkuriše za radno mjesto prodavačice kod *Célinea* ili *Hermèsa* po prirodi stvari bi, na prvom mjestu, trebala voditi računa o svom vanjskom izgledu; ali diploma ili master u oblasti savremene književnosti mogli bi joj dobro doći kao svojevrsan keč iz rukava koji samom poslodavcu, mimo praktične osposobljenosti kandidatkinje, garantuje da ona raspolaže izvjesnom intelektualnom agilnošću, zahvaljujući kojoj bi eventualno mogla napredovati u karijeri – pri čemu se u vidu, pored ostalog, ima i činjenica da je književnost, kao takva, uvijek podrazumijevala određenu pozitivnu konotaciju u sferi industrije luksuza.

Što se mene tiče, ja sam sebe vidio kao nekoga ko društvu “najobdarenijih studenata”, istina, pripada, ali kao marginalac. Napisao sam jednu dobru disertaciju, toga sam bio svjestan, i očekivao sam javnu pohvalu; pa ipak, prijatno su me iznenadile *jednoglasne čestitke članova komisije*, a posebno mi je drago bilo kad sam pročitao njihovo obrazloženje, koje je bilo odlično, sve u samim hvalespjevima takoreći; imao sam, u tom smislu, dobre izgleda da, ukoliko to budem želio, dobijem zvanje višeg predavača. Moj život je, sve u svemu, po predvidivoj jednoličnosti i plitkosti, i nadalje ličio na život koji je Huysmans vodio nekih vijek i po ranije. Prve godine punoljetstva proveo sam na univerzitetu; tu ću vjerovatno